

ДЕВІАНТНА ПОВЕДІНКИ ТА МЕХАНІЗМИ ЇЇ РЕГУЛЯЦІЇ

У контексті вивчення проблеми девіантної поведінки розглянемо агресивність, з одного боку, як відповідну емоційну реакцію, викликану блокуванням певних потреб індивіда, з іншої — як поведінку, викликану соціальними умовами у поєднанні з попереднім досвідом.

Фрустрація, як блокування або створення перешкод для якої-небудь цілеспрямованої поведінки, провокує агресію, хоча і не завжди веде до неї. Агресія є лише однією з моделей поведінки, в результаті фрустрації. Агресія в ситуації фрустрації як варіант реагування на кризу, проблему, трудність демонструється перш за все тими людьми, які засвоїли звичку реагувати в таких випадках агресивною поведінкою.

Агресія, як явище перш за все соціальне, є формою поведінки, засвоєною в процесі соціалізації [2, с. 48-53]. Розглянемо наступні питання: Яким чином була засвоєна агресивна модель поведінки? Які способи засвоєння подібних дій? Які умови сприяють закріпленню агресивної моделі поведінки?

З педагогічної точки зору актуальним є питання про научіння підлітків неагресивним і конструктивним формам поведінки (реагування) в критичних, проблемних для них ситуаціях.

Дійсно, важкі, стресові, кризові ситуації, в які потрапляють учні, зокрема в ході навчального процесу в конкретних навчальних закладах, викликають у них багато негативних емоцій: гнів, страх, напруженість, роздратування та ін. Проте такі варіанти агресивної поведінки, як яскраво виражена незадоволеність, гнів, можуть стати передумовою для активної і позитивної зміни стресовій ситуації, що склалася. На думку деяких дослідників, гнів є своєрідним джерелом енергії, сил і сміливості для здійснення активних дій у рішенні якого-небудь важливого для людини питання, допомагає людині не залишитися байдужою. Потрібно навчити учителя та учнів не боятися будь-

яких своїх відчуттів, у тому числі і агресивних, не ігнорувати їх, навіть якщо вони проявляються в процесі уроку (іншого заняття), дозволити дітям відчувати те, що вони відчувають, відмовившись від постійних вказівок дітям на помилковість їх не завжди конструктивної поведінки.

Одне з важливих психолого-педагогічних завдань полягає в тому, щоб продемонструвати учням конструктивну реакцію на агресивні відчуття, тим самим прийнявши їх («Коля, ти сердишся? Нічого дивного! Я сама часто серджуся, коли у мене що-небудь не виходить»).

Інше завдання — учити дітей керувати своїм гнівом, вирішувати за його допомогою творчі, а не руйнівні завдання. Для цього використовують такі прийоми, як релаксаційні вправи, дискусія на тему «Як застосувати гнів з користю для себе та інших?», програвання ролей від імені злих героїв, опис своїх відчуттів у стресових ситуаціях, звернення до власного минулого досвіду (як позитивного, так і невдалого), обговорення ситуацій, які викликають у дітей гнів, роздратування, обурення.

Агресивна реакція на проблему, з одного боку, містить в собі емоційний компонент, який проявляється в поведінці. З іншої — агресія часто є цілеспрямованою та інструментальною, тобто є результатом наперед визначеного, в тій чи іншій мірі усвідомлюваного розрахунку.

Про це можна говорити у тому випадку, коли, відчуваючи свою соціальність і спираючись на свої установки по відношенню до різних людей, (батьків, вчителів, однолітків), підліток прагне цілеспрямовано реалізувати своє основне бажання — бути частиною групи. Підкреслюючи (нехай навіть за допомогою негативної, асоціальної, агресивної поведінки) свій взаємозв'язок з іншими людьми, підліток намагається знайти відчуття соціального визнання, соціальній значущості.

Список використаних джерел

1. Бютнер К. Жить с агрессивными детьми / Пер. с нем. — М.: Педагогика, 2011.
2. Бэрон Р., Ричардсон Д. Агрессия. - СПб.: Питер, 2007.
3. Важкий підліток: причини і наслідки / Під ред. В.А. Патенко. - Київ, 2005.

4. *Вопросы* изучения детей с отклонениями в поведении / Под ред. И.А. Невского и др.- М., 2007.
5. *Клейберг Ю.А.* Психология девиантного поведения. – М., 2011.